

Hjørring, 8. februar 2024

Hjørring Kommune,
Teknik- og Miljøområdet

Fordebat om temaplan for kulturarv i Hjørring Kommune

I FBL-Hjørring er vi meget glade for det initiativ, der med denne temaplan er taget for i de forskellige dele af kommunen at få tilvejebragt en mere ensartet dækning af udpegnings- og bevaringsværdige bygninger. Vi er dog langt fra enige i, at de initiativer, som fremgår af høringsmaterialet, er tilstrækkelige og dækkende. Det vil senere i høringsvaret blive konkretiseret.

Vi takker for den forlængede høringsfrist; men selv med den har det været umuligt for os på mindre end tre uger, at komme med så grundige svar, som vi gerne ville, da denne temaplan rammer lige ned i kernen på FBL-Hjørrings arbejdsfelt. Vi har imidlertid forsøgt at være temmelig grundige og konkrete i forhold til de spørgsmål, der stilles i det fremsendte materiale. I vores øvrige kommentarer er vi mindre konkrete, men stiller gerne sidenhen op til møder eller giver kommentarer til udkast.

Om eksisterende kulturmiljøer omtalt i høringsmaterialet

Idet vi konstaterer, at Hjørring Kommune har givet den præmis, at bevaringsudpegninger kun kan finde sted inden for udpegede kulturmiljøer, vil vi fremsætte følgende bemærkninger vedr. bevaringsudpegninger i de tre eksisterende kulturmiljøer, der nævnes i det fremsendte høringsdokument:

Poulstrup By:

Vi er i besiddelse af ”Notat om bygningsregistrering i Poulstrup”, som Hjørring Kommune udarbejdede i 1989. Vi må dog konstatere, at notatet kun i begrænset omfang kan bruges i dag, når man tager bygningernes stand og fremtræden her 35 år senere i betragtning.

Vi vil ud fra beskrivelsen af kulturmiljøet pege på en række bygninger, som vi mener bør udpeges som bevaringsværdige og et antal, som kan overvejes. Ud over byggestilen ”Bedre byggeskik” har vi også prioriteret kulturhistoriske spor.

En række af bygningerne er på grund af murstens kvaliteten blevet pudset. Mange steder er de oprindeligt opdeltede vinduer blevet erstattet med store termoglas-ruder; men i vores vurdering er indgået, at et sådant forhold forholdsvis nemt kan føres tilbage. Det er ofte ikke blot den enkelte bygningens kvaliteter i sig selv, der begrundes en udpegning, men også bygningens bidrag til gadebilledet.

Vi vil understrege, at en effektiv virkning af bevaringsudpegningerne er afhængig af, at udpegningerne følges op af en bevarende lokalplan.

I beskrivelsen af kulturmiljøet anbefales det, at kommunen vejleder ejerne at "Bedre Byggeskik"-huse til en stilistisk veltilpasset renovering. En udmøntning af den anbefaling er stærkt påkrævet.

Vi peger på følgende bygninger til bevaringsudpegning:

- Hovedgaden 7
- Hovedgaden 9
- Hovedgaden 16 – missionshus
- Hovedgaden 19 – mejeri
- Hovedgaden 21
- Hovedgaden 25-27 – fabrik
- Hovedgaden 35
- Hovedgaden 36
- Hovedgaden 42
- Hovedgaden 43
- Hovedgaden 46
- Hovedgaden 48
- Hovedgaden 54
- Hovedgaden 59
- Hovedgaden 64
- Hovedgaden 75
- Hovedgaden 90 – virksomhed
- Hovedgaden 98

Desuden har vi som mulige emner:

- Hovedgaden 11
- Hovedgaden 29-35 – helhed, nr.35 er nævnt længere oppe
- Hovedgaden 52
- Hovedgaden 55 – en nyere bygning, muligvis lægebolig
- Hovedgaden 79-83 - helhed

Bindselev Bymidte:

Det er en trist affære at besøge Bindslev bymidte. Den energi, der antydes i beskrivelsen af kulturmiljøet, er ikkeeksisterende, og velholdte huse er der ikke mange af. Alle butikker i kulturmiljøet står tomme.

Når man besøger Bindslev bymidte oplever man en slående uoverensstemmelse mellem beskrivelsen af kulturmiljøet og dets afgrænsning. Der findes umiddelbart kun spor af et par af de mange funktioner, der i beskrivelsen omtales som dannende for Bindslev.

Vi vil pege på følgende bygninger til bevaringsudpegning:

- Nørrebro 1 – købmandsgård/foderstofforretning med baghuse
- Nørrebro 10-14 – helhed sammen med Østerbro 1 og 1A
- Nørrebro 26 – hjørnebygning
- Vesterbro 2 – bygget som pengeinstitut

Desuden har vi har vi overvejet:

- Nørrebro 6

Erhvervsområdet Nestlé i Hjørring:

De tidligere fabriksbygninger udfylder hele kulturmiljøets afgrænsning. Vi har ikke haft tid og overskud til at sondre mellem de forskellige bygningsdele, som i vid udstrækning udgør en helhed.

Vi mener bestemt, at bygningskomplekset som helhed umiddelbart er bevaringsværdigt; men har ikke forholdt os til, om det kun er en mindre del, der direkte skal udpeges.

Om kommende kulturmiljøer omtalt i høringsmaterialet

Høringsdokumentet nævner også to forslag til kulturmiljøer, som planlægges optaget i kommuneplanen. Til dem har vi følgende bemærkninger og forslag til bevaringsudpegninger:

Kulturmiljø ved Idræts allé i Hjørring:

Vi er glade for, at kommunen vil udpege dette kulturmiljø. I materialet fremsendt i forbindelse med vores forslag om udpegning af kulturmiljøet har vi beskrevet miljøet. Her vil vi blot nævne to forhold.

Set fra Tørholmsvej ligger Idræts Allés bebyggelse på ydersiden af den kurvede vej smukt placeret, og fra Færøvej og videre frem ligger kædehusene som en ringmur langs indersiden af krumningen, mens på ydersiden en række identiske og helt ens placerede enfamiliehuse ligger let tilbagetrukket fra vejen.

Desuden bør det særlige forhold med enklaven af finske træhuse i kulturmiljøet inddrages i bevaringsudpegningerne. I en række danske byer blev sådanne kvarterer med finske huse etableret efter 2. verdenskrig som bidrag til løsning af bolig manglen.

Vi peger på følgende emner til bevaringsudpegning:

- Idræts Allé 1-31 – 4 røde boligblokke i vinkel

- Idræts Allé 33-43 – 3 gule boligblokke med tegltag
- Idræts Allé 26-86 – kædehuse ("Den kinesiske mur")
- Norgesvej 32-36 – butikscenter
- Islandsvej 2-44 – rækkehus
- Finlandsvej 13 – finsk træhus type Ditte
- Finlandsvej 14 – finsk træhus type Ditte
- Finlandsvej 15 – finsk træhus type Ditte
- Finlandsvej 21 – finsk træhus type Ditte
- Norgesvej 28 – finsk træhus type Ditte

Vi har også overvejet:

- Idræts Allé 65 – 91 – enfamiliehuse
- Norgesvej 1 (+Sverigesvej 2) – boligkarré "Mosegaarden"
- Sverigesvej 1 (+Idræts Allé 2) – boligkarré, nyere pendant til "Mosegaarden"
- Finlandsvej 19 – finsk træhus type Ditte (tilbygning i begge ender) som en del af en helhed med Finlandsvej 21 og Norgesvej 28

Transformatorstationer i byer og landskab:

Vi finder dette kulturmiljø interessant; men har ikke umiddelbart meget at bidrage med. Vi finder det oplagt at bevaringsudpege i hvert fald de transformatorstationer, som Jens Jakobsen har tegnet. Også det ikoniske transformatortårn i Bastholm bør naturligvis beskyttes. Uden at kunne modbevise noget, har vi studset over sammenknytningen mellem dette tårn og lokalt kirkebyggeri, da vi mener, at den slags tårne også findes i andre egne af landet.

Om andre kulturmiljøer under overskriften "Bymiljøer"

Med hensyn til de eksisterende kulturmiljøer synes Hjørring Kommune kun at have kigget under overskriften "Bymiljøer" for at finde frem til, hvilke kulturmiljøer, der ikke er blevet undersøgt for mulige bevaringsværdige bygninger. Men selv under den overskrift synes vi ikke, at kommunen har været tilstrækkelig opmærksom. Derfor vil vi pege på et par andre eksisterende kulturmiljøer, som vi mener ikke er grundigt nok undersøgt for bygninger, der bør bevaringsudpeges:

Bymidten ved Østergade i Hjørring:

I 2020 forberedte kommunen en bevarende lokalplan, der skulle omfatte Østergade og Brinck Seidelins Gade. Den blev siden delt, så Brinck Seidelins Gade-delen er blevet gennemført, mens Østergade-delen afventer.

Ved den lejlighed udtalte FBL-Hjørring sig om bevaringsudpegningernes utilstrækkelighed og skrev i et svar dateret 30/3 2020 bl.a.: "Vi mener, at samtlige bygninger af en vis alder bør bevaringsvurderes, som det skete i Svanelundskvarteret. Vi finder blandt andet, at forhusene på adresserne Østergade 1, 7b, 15, 16 og 25 samt muligvis 6 og 8 mangler i den sammenhæng. Desuden er der flere baghuse, der fortæller om, at Østergade i sin tid var en lang række købmandsgårde efter

hinanden. Disse baghuse bør også bevaringsvurderes. Muligvis er der flere; men i hvert fald baghusene i forbindelse med adresserne Østergade 9 og 13, bør vurderes nærmere”.

Foreningen udtalte sig også om kvaliteten i beskrivelsen af kulturmiljøet. Vi skrev: ”Kulturmiljøet ”Bymidten ved Østergade i Hjørring” [...] er derimod beskrevet ret diffust, så man ikke rigtig får klarhed over, hvad der er det værdifulde i miljøet. Vi vil gerne benytte lejligheden til at foreslå, at kommunen overvejer en ny gennemskrivning af denne beskrivelse. Den del af miljøet, der omfattes af lokalplanen, er bygningsmæssigt resultat af den rivende udvikling, købstaden gennemgik fra midten af 1800-tallet og små hundrede år frem, med etablering af købmandsgårde og virksomheder side om side – med selvbevidste forhuse og mere ydmyge og pragmatiske baghuse/pakhuse. Som gaden fremtræder i dag, spiller forhuse opført i perioden 1900-1920 en væsentlig rolle”.

Bymidten i stationsbyen i Hjørring:

Dette kulturmiljø finder vi meget interessant og historiefortællende. Ganske vist er en halv snes bygninger i kulturmiljøet udpeget som bevaringsværdige; men de er dukket op pø om pø og ikke på baggrund af en nøjere gennemgang af bygningsmassen. Det mener vi absolut er tiltrængt.

Kulturmiljøet er ud over offentlige og halvoffentlige bygninger præget af byggerier til meget forskellige sociale niveauer. Adresserne på Kochsvej og Vestbanegade er tydeligvis for velhavere, mens karreen Dronningensgade, Korsgade, Jernbanegade med nærmeste omgivelser henvender sig til betydeligt lavere sociale klasser. Velhaverboligerne fortjener bevaringsudpegning, men skal nok klare sig. Det er imidlertid et spørgsmål, om husene i Korsgadekvarteret, som absolut har deres egen charme, vil kunne klare sig gennem de næste år uden bevaringsudpegninger.

Vi har sonderet noget i bygningsmassen i dette kulturmiljø og har samlet en hel del materiale, som vil kunne sammenfattes til en form for registrant. Vi vil finde det meget forkert, hvis ikke en gennemgang af dette kulturmiljø bliver en del af temaplanen.

Om kulturmiljøer under overskrifterne ”Kystkultur” og ” Bosætning på landet”

Det er imidlertid ikke blot kulturmiljøer under overskriften ”Bymiljøer”, der mangler at blive undersøgt for mulige bevaringsværdige bygninger. Også under overskrifterne ”Kystkultur” og ”Bosætning på landet” findes der kulturmiljøer med bebyggelse, der mangler screening.

Sommerhusområdet Harerenden ved Lønstrup:

Selv om området har ændret sig, mener vi, at der i de forreste rækker langs kysten findes sommerhuse, der med udgangspunkt i beskrivelsen af kulturmiljøet, vil være egnede til bevaringsudpegning.

Tannisby i Tversted:

Tannisby har været overladt til sin egen skæbne i umindelige tider, og er egentlig kun reguleret af kommuneplanens rammebestemmelser. Selvom mange beboere har taget ansvaret på sig og vedligeholdt deres huse på bedste vis, er der i de senere år skudt skrækeksempler op, som spolerer oplevelsen af den fine bade- og kulturby, som den jo er. Også her burde der overvejes bevaringsudpegninger.

Løkken By:

Kernen i Løkken by er grundigt bevaringsbelagt; men i områderne med gamle sommerhuse umiddelbart mod nord og syd, som anbefalingerne til kulturmiljøet peger på bør omfattes af en bevarende lokalplan, er ingen af husene udpeget.

Vejklyngebyen Gl. Vennebjerg:

Kulturmiljøet omfatter en særlig landsby, som ligger spredt på Vennebjerg Bakke. Husens ejes tilsyneladende af personer, der er ved muffen, så der er kælet for husene – måske lidt rigeligt. Her kunne der også være bevaringsemner.

Fortebyen i Vrensted:

I kulturmiljøet er Ane Maries Hus udpeget som bevaringsværdigt; men det er en enkeltudpegning, som egentlig ikke har noget med kulturmiljøets indhold at gøre. Lokalplan 5.0.0.0 beskytter vejforten naturmæssigt, og der må bygningsmæssigt ikke gøres noget som helst inden for delområde 2.3 uden kommunens tilladelse; en de facto bevaringsudpegning af alle bygninger. Men burde der alligevel ske nogle konkrete udpegninger?

Sønderlev By:

I Sønderlev findes der bygningsmæssigt en hel del spor, der understøtter beskrivelsen af kulturmiljøet. Det burde overvejes, i hvilken grad disse spor skal sikres.

Som nævnt tidligere rammer denne sag central ned i FBL-Hjørrings arbejde, og vi stiller meget gerne op til sparring og drøftelser så vidt, det er i kommunens interesse.

Venlig hilsen

Søren Thirup

Formand, FBL-Hjørring